

Languages on this page:

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 21 april 2010

Utskriftsvänlig pdf-fil

[Läs mer om dopning på idrottsforum.org](#)[Läs mer om idrott och juridik på idrottsforum.org](#)[Läs mer om dansk idrott, idrottspolitik och idrottsforskning på idrottsforum.org](#)

Kampen för en "ren" idrott går vidare, med World Anti-Doping Agency (WADA) i spetsen och med allt mer drastiska metoder för att kontrollera missbruk av otillåtna prestationshöjande medel. Medan man inom den akademiska idrottsforskningen debatterar de moraliska bevekelsegrunderna för ett förbud mot dopning, där vissa menar att dopning är ett sätt att jämna ut "naturliga", "orättvisa" skillnader mellan idrottare och andra anför att det snarare skulle öka orättvisorna, tycks den gemene idrotts- och mediasportkonsumenten på aggregerad nivå vara övervägande positiv till dopningsförbudet, om än kanske inte till alla de åtgärder som vidtas för att upprätthålla det. Mest kontroversiellt i det sammanhanget är nog det så kallade whereabouts-systemet, som innebär långtgående skyldigheter för atleter att hålla WADAs nationella representanter underrättade om var de befinner sig – alltid, av allt att döma. Denna fråga, och andra närliggande, behandlas ingående i antologin *Kontrolsport: Big Brother blandt atleter og tilskuere* redigerad av Ask Vest Christiansen och utgiven av Syddansk Universitetsforlag. David Hoff, som själv forskat en del om dopning och dessutom disputerat i rättssociologi är som klippt och skuren för att recensera den här boken, vilket också framkommer av recensionen.

Big Brother demaskerad

David Hoff

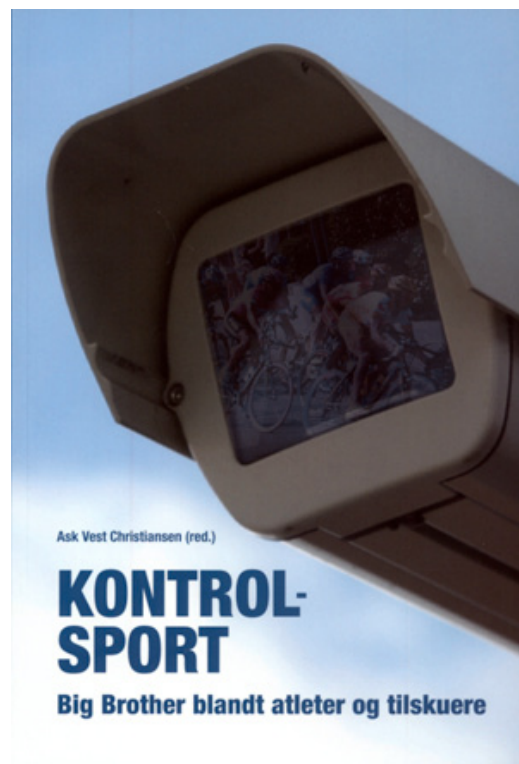
Institutionen för socialt arbete, Linnéuniversitetet

Ask Vest Christiansen (red)
Kontrolsport: Big Brother blandt atleter og tilskuere
177 sidor, hft.
Odense: [Syddansk Universitetsforlag](#)
2009
ISBN 978-87-7674-427-4

Statlig kontroll visavi personlig integritet är en klassisk men också aktuell samhällsfråga. Staten har ett behov av att styra och kontrollera samhällsmedborgare, men medborgarna har också ett berättigat krav på personlig integritet och frizoner i privatlivet. Medborgarnas krav på personlig integritet och frihet regleras i rättsliga dokument som grundlagar och internationella konventioner om mänskliga rättigheter. Det är i detta spänningsfält mellan kontroll och personlig integritet som författarna till antologin *Kontrolsport: Big Brother blandt atleter og tilskuere* dyker ner. Antologin fokuserar den kontrollverksamhet som genomförs inom idrotten eller i anslutning till idrott.

Det första vi kanske tänker på när det gäller kontroll inom idrotten är den omfattande

dopingkontrollapparaten. Det är också denna kontrollverksamhet som antologin utgår från, men även andra kontrollfrågor behandlas som t ex kameraövervakning av åskådare vid idrottsarrangemang. Det blir dock viktigt att hålla isär idrottens kontroll av idrottare och statens (t ex polisens) kontroll i idrottssammanhang. Idrottssamfundet är en privat och frivillig verksamhet som är skild från staten, därmed är kontrollen också frivillig i den meningen att om idrottaren inte vill utstå t ex dopingkontroller så behöver hon eller han inte delta i idrottsrörelsen. Denna

valmjlighet finns inte för en samhällsmedborgare, därav är det än mer avgörande att medborgaren har ett grundläggande skydd för sin personliga integritet gentemot statliga åtgärder. Det är även så, att de lagar som skyddar individens personliga integritet just skyddar mot statliga övergrepp – det är staten som är "pliktsubjekt", och kraven på staten kan inte utan vidare överföras på andra aktörer som t ex idrottsrörelsen. Men det är inte heller självklart att idrottsrörelsen är helt autonom och kan gå hur långt som helst i sin kontrollverksamhet utan att det kan få rättsliga konsekvenser. Jens Evald behandlar denna gråzon i sin utmärkta artikel Retlige grænser for dopingkontrol, i antologin. Han lyfter bl a fram ett rättsligt beslut fattat av Kommissionen för mänskliga rättigheter 1983, som behandlar statens relation till idrottens organisationer:

Efter kommissionen oppfattelse kunne der argumenteres for, at den hollandske regering er ansvarlig i det omfang, at det er dens pligt at sikre, at de regler – ganske vist vedtaget af en privat forening – ikke går imod Konventionens bestemmelser...(s 76)

Samtliga artiklar i antologin som behandlar idrottens dopingkontrollverksamhet kretsar kring frågan: hur långt bör idrotten gå i kontrollen av idrottare? men också kring frågan: hur långt får idrotten gå i sin kontrollverksamhet av idrottare? Det vill säga finns det några rättsliga gränser – denna fråga diskuteras framförallt i Jens Evalds ovan nämnda artikel. Dessa frågor ställs mot bakgrund av WADA:s (World Anti-Doping Agency) införande av "whereabouts-systemet", som ytterligare begränsar idrottarens personliga frihet. Syftet med systemet är att effektivisera dopingkontrollverksamheten mellan tävlingar. Systemet går ut på att idrottaren kontinuerligt måste uppdatera det inhemska dopingkontrollorganet om var hon eller han befinner sig, så att det ska gå att när som helst kunna genomföra en dopingkontroll. Med detta system vill man komma åt de idrottare som gör sig otillgängliga under en längre tid, i syfte, att med hjälp av dopingpreparat effektivisera sin prestationsförmåga utan att riskera att blir testade.

Den "totala" kontroll av idrottarens rörelser som "whereabouts-systemet" innebär, och de negativa konsekvenser detta medför för individen, är föremålet för de fyra "dopingartiklarna" i antologin. Både empiriska undersökningar och argument används av författarna för att kritiskt belysa problematiken. Detta genomförs på ett förtjänstfullt sätt – kritiken känns relevant. Samtidigt pekar författarna också på att idrottarna själva är positiva till idrottens dopingkontrollverksamhet, även om "whereabouts-systemet" upplevs som alltför inkräktande på den personliga integriteten. Idrottens representanter, med WADA i spetsen, menar dock att "whereabouts-systemet" är nödvändig om man ska kunna ha en dopingfri idrott. I antologins första artikel, Jagten på Michael Rasmussen, redovisar Hanstad och Loland en studie av norska elitidrottarens inställning till "whereabouts-systemet". Studien visar att idrottarna har stor tillit till systemet, och författarna konkluderar att systemet kan försvaras, med den reservationen att de principiella invändningarna mot systemet utifrån integritetsaspekten måste tas på allvar. I nästa artikel, Whereabouts – en demoraliserande regel, intar författaren Verner Møller en mer kritisk ståndpunkt, och påminner oss om det "storebrors-samhälle" som framträder i Orwells klassiska roman 1984. Mot bakgrund av Orwells roman varnar Møller för att systemets totala kontroll och misstillit till idrottarna riskerar att demoralisera individerna som är föremål för kontroll. Idrottarna behöver inte själva ta ett moraliskt ansvar, det ansvaret tar systemet, och därmed, menar Møller, kommer systemet att fostra idrottare som försöker hitta kryphål i kontrollsystemet, likt Julia i Orwells roman när hon olovligen smyger iväg till en hemlig plats för att träffa sin älskare. Systemet blir kontraproduktivt.

Ytterligare två artiklar behandlar samma problematik – kontroll visavi personlig integritet, i relation till "whereabouts-systemet" inom idrotten. Det är Ask Vest Christiansens At tjene og beskytte den rene atlet, och Jens Evalds artikel som nämns ovan. I antologin hänger "dopingdelen" tydligt ihop; samtliga artiklar behandlar samma problematik men från olika infallsvinklar. När det gäller övriga artiklar i antologin, så behandlar även dessa problematiken kontroll visavi personlig integritet, och ävenså i en idrottskontext, men det är ändå en delvis annorlunda problematik, där kontrollen visserligen sker inom en idrottskontext, och i vissa fall handlar det inom idrottslig kontroll, men inom ramen för de statliga regelverken, och det är en avgörande skillnad som borde ha tydliggjorts i boken. Lise Joern analyserar kameraövervakning och huliganregister i artikeln Intet at skjule, intet at frygte?; Jan Toftegaard Støckel diskuterar, i artikeln Idrættens akilleshæl, möjligheterna att hantera sexuella övergrepp mot ungdomar inom idrotten – hur mycket kan vi kontrollera frivilliga tränare utan att konsekvensen blir att ingen vill ställa upp och åta sig det ideella ledarskapet?; Jørn Hansen jämför de tyska nazisternas organisering av OS 1936 med organisering av München-OS 1972 och Beijing-OS 2008 i artikeln Mellem forførelse og overvågning; och slutligen undersöker Knud Rendtorff den självpåtagna och individuella disciplineringen av kroppen i fitness- och elitidrottsmiljöerna i artikeln Kontrolsamfundet, den føjelige krop og spørgsmålet om etik. (Denna sista artikel diskuterar inte den formella idrottsliga eller samhälleliga kontrollen, utan individens självkontroll, som emanerar ur samhällets kontrollbehov.) Samtliga artiklar är både tankeväckande och aktuella.

Summa summarum är denna antologi intressant och angelägen, men den hade tjänat på att tydligare fokusera idrottens möjligheter att genomföra långt mer omfattande ingrepp i individens personliga integritet än många

” Idrottarna behöver inte själva ta ett moraliskt ansvar, det ansvaret tar systemet, och därmed, menar Møller, kommer systemet att fostra idrottare som försöker hitta kryphål i kontrollsystemet, likt Julia i Orwells roman när hon olovligen smyger iväg till en hemlig plats för att träffa sin älskare.

stater skulle kunna. Detta är en intressant problematik som belyses i den första halvan av boken i de artiklar som handlar om idrottens dopingkontrollsystem. Det finns idag egentligen ingen tydlig gräns i form av lagstiftning, och konsekvenserna av detta lyfts fram och problematiseras i artiklarna. Utanför idrotten, när det gäller statliga ingrepp i individers liv, finns det tydligare gränser för hur långt man får gå. Artiklarna i den andra delen av antologin tyder dock på att det rättsliga skyddet för den personliga integriteten väger ganska lätt i staters iver att kontrollera sina samhällsmedborgare. Mot bakgrund av detta är dessa artiklar, även om de spretar åt olika håll och delvis ligger utanför bokens grundtematik, även de mycket angelägna.

© **David Hoff 2010.**

 Hitta bästa pris på boken hos Prispallen.se

 Kjøp boken fra Capris.no

 Sammenlign priser på bogen hos Pensum.dk

 Buy this book from Amazon.co.uk

 Buy this book from Amazon.com